

**CONCURSUL NAȚIONAL DE OCUPARE A
POSTURILOR DIDACTICE/CATEDRELOR
VACANTE/REZERVATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL
PREUNIVERSITAR**

**PROGRAMA
PENTRU
RELIGIE ORTODOXĂ**

**- București -
2020**

A. Notă de prezentare

Prezenta programă se adresează cadrelor didactice care se prezintă la Concursul național de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învățământul preuniversitar, *disciplina Religie Ortodoxă*.

Absolvenții facultăților de profil și profesorii care susțin examenul la disciplina *Religie Ortodoxă* pot preda în învățământul preuniversitar disciplina *Religie Ortodoxă și Discipline Teologice de Specialitate*, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Programa de concurs este elaborată în acord cu programele școlare în vigoare din învățământul preuniversitar pentru disciplina religie. Competențele și conținuturile din programă sunt proiectate în conformitate cu abordarea curriculară sistemică în realizarea activităților didactice, specifice disciplinei.

În realizarea *Programei pentru Concursul național de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învățământul preuniversitar* s-a avut în vedere necesitatea ca profesorii de religie să aibă cunoștințe temeinice despre conținuturile tematice ale Programei școlare în vigoare, folosite în procesul de predare-învățare a disciplinei Religie.

Programa pentru Concursul național de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învățământul preuniversitar a fost structurată astfel încât să abordeze conținuturi din următoarele domenii teologice: *Dogmatică, Teologie Biblică, Morală și Spiritualitate Creștină, Istoria Bisericească Universală, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, Liturgică, Misiune Creștină, Catehetică și Apologetică Ortodoxă*, precum și din domeniul *Didacticii disciplinei și a metodicii predării Religiei*.

Aspectele fundamentale vizate prin prezenta programă operaționalizează profilul absolventului de învățământ secundar superior, filiera teologică, urmărind:

- cunoașterea conținuturilor fundamentale și a principalelor tendințe în evoluția predării disciplinei *Religie Ortodoxă*, precum și a *Didacticii disciplinei și a metodicii predării Religiei*;
- probarea capacităților necesare pentru proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice;
- demonstrarea abilităților de comunicare, empatice și de cooperare necesare realizării actului educațional.

B. Competențe specifice profesorului de religie

Programa vizează, pe lângă conținuturile științifice și cele de *didactică a disciplinei și a metodicii predării religiei*, anumite competențe specifice profesorului de *Religie Ortodoxă*, competențe pe care acesta trebuie să și le dezvolte și probeze pe parcursul desfășurării activității didactice. Într-o formulare sintetică, aceste competențe sunt:

- cunoașterea de către profesor a adevărilor fundamentale de credință și a elementelor de didactică și de metodică a predării religiei, într-o varietate de contexte educaționale;
- capacitatea de a înțelege, practica și transmite valorile morale și spirituale specifice acestei discipline;
- cunoașterea și utilizarea competentă a principalelor documente școlare reglatoare: planuri-cadru, programe școlare, programe pentru examene naționale;
- capacitatea de a construi demersuri didactice interactive prin adecvarea strategiilor didactice la activitățile de învățare și conținuturi, precum și capacitatea de a construi și menține un climat educativ stimulat și eficient;
- capacitatea de a adecva conținuturile și demersurile didactice la particularitățile de vârstă și la specificul dezvoltării cognitiv-afective / intelectuale a elevilor;
- probarea capacităților necesare pentru proiectarea, realizarea, evaluarea activităților didactice și a competențelor dobândite de elevi; elaborarea de teste inițiale, formative și sumative, în funcție de obiectivele sau competențele vizate;
- valorificarea în demersul didactic a relațiilor inter-, intra- și multidisciplinare;
- folosirea și contextualizarea tehnicilor comunicării eficiente cu grupul de elevi, conform principiilor și metodelor interacțiunii educaționale și ale unor elemente de *retorică didactică*;

- evaluarea capacităților cognitive, comprehensive și de aplicare a achizițiilor, în scopul reglării competențelor, a stilului didactic precum și a abordării *strategiilor didactice moderne*.
- comunicarea didactică empatică și eficientă, în contextul activităților specifice *disciplinei religie*.

C. Tematica pentru domeniile teologice:

1. Dogmatică
2. Teologie Biblică
3. Morală și Spiritualitate Creștină
4. Istoria Bisericească Universală
5. Istoria Bisericii Ortodoxe Române
6. Liturgică
7. Misiune Creștină, Catehetică și Apologetică Ortodoxă

D. Tematica pentru didactica disciplinei și metodică predării Religiei

C. 1. DOGMATICĂ

I. Revelația dumnezeiască:

1. Revelația naturală și supranaturală (definiție, tipuri, posibilitatea revelației);
2. Căile de transmitere a Revelației (*fără deosebiri interconfesionale):
 - a) Sfânta Scriptură (definiție, structură, inspirația Sfintei Scripturi, lectura și tâlcuirea acesteia);
 - b) Sfânta Tradiție (raportul dintre Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, aspectul static și dinamic, monumente sau documente ale Sfintei Tradiții, criteriile Sfintei Tradiții, raportul Sfânta Scriptură – Sfânta Tradiție – Sfânta Biserică).

II. Dumnezeu Creatorul:

1. Crearea lumii nevăzute (îngerii – origine, natura și lucrarea lor; cinstirea îngerilor);
2. Crearea lumii văzute (referatul biblic despre crearea lumii văzute; crearea omului – antropologie creștină; omul, chip și asemănare a lui Dumnezeu (natura omului, sufletul omenesc, starea originară a omului, căderea omului în păcat, ființa și urmările păcatului strămoșesc) (*fără deosebiri interconfesionale);
3. Păcatul strămoșesc : ființa, transmiterea, urmările.

III. Dumnezeu Proniatorul: definirea și aspectele providenței divine, realitatea providenței divine.

IV. Dogma Sfintei Treimi:

1. Dumnezeu Unul în ființă (descoperirea Sfintei Treimi în Sfânta Scriptură);
2. Persoanele Sfintei Treimi: însușiri specifice și distincții;
3. Raportul dintre persoanele Sfintei Treimi (perihoreza și apropierea).

V. Dumnezeu Mântuitorul:

1. Pregătirea omenirii pentru venirea Mântuitorului;
2. Dumnezeirea și umanitatea Mântuitorului Iisus Hristos;
3. Întreita slujire a Mântuitorului Iisus Hristos;
4. Răscumpărarea și aspectele ei;
4. Unirea ipostatică și consecințele ei.

VI. Dumnezeu Sfințitorul:

1. Persoana și lucrarea Duhului Sfânt. Harul divin și însușirile lui, darurile Duhului Sfânt;
2. Preacinstirea Maicii Domnului;
3. Cinstirea Sfinților (Cinstirea lui Dumnezeu și cinstirea Sfinților, temeiurile cinstirii Sfinților, cinstirea Sfintelor Moaște, cinstirea Sfintelor Icoane, cinstirea Sfintei Cruci).

VII. Sfânta Biserică:

1. Întemeierea Bisericii;
2. Însușirile Bisericii.

Notă: Pentru fiecare temă tratată este necesară argumentarea scripturistică și patristică.

Bibliografie

1. *BIBLIA* sau *SFÂNȚA SCRIPTURĂ*, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, EIBMO, București, 2018;
2. BUCHIU, ȘT. (coord.), *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, Editura Basilica, 2017;
3. STĂNILOAE, D., *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I-III, EIBMBOR, București, 1978 și edițiile ulterioare;
4. POPESCU, D., *Iisus Hristos Pantocrator*, EIBMBOR, București, 2005.

C. 2. TEOLOGIE BIBLICĂ

I. Vechiul Testament:

1. Pentateuhul - structură și prezentare generală;
2. Persoana Mântuitorului Iisus Hristos după profețiile mesianice.

II. Noul Testament:

1. Evangheliile copilăriei lui Iisus Hristos și exegeza lor (Matei 1-2 și Luca 1-2);
2. Patimile și Învierea Mântuitorului;
3. Pildele Mântuitorului Iisus Hristos și exegeza lor: pilda semănătorului, pilda fiului risipitor, pilda samarineanului milostiv, pilda celor zece fecioare, pilda neghinei, pilda comorii din țarină, pilda mărgăritarului de mare preț, pilda bobului de muștar, pilda viței și a mlădiței, pilda talanților, pilda datornicului nemilostiv, pilda celor doi fii, pilda nunții fiului de împărat, pilda vameșului și a fariseului.

Bibliografie

1. *BIBLIA* sau *SFÂNȚA SCRIPTURĂ*, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, EIBMO, București, 2018;
2. *BIBLIA* sau *SFÂNȚA SCRIPTURĂ*, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, tipărită cu binecuvântarea și prefața Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneți, EIBMBOR, București, 2001;
3. PRELIPCEAN, V., NEAGA, N., BARNA, Gh., CHIALDA, M., *Studiul Vechiului Testament – Manual pentru Facultățile Teologice*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2006;
4. SEMEN, P., *Arheologia biblică în actualitate*, Doxologia, Iași, 2009;
5. MIHOC, V., MIHOC, D., *Introducere în studiul Noului Testament*, Teofania, Sibiu, 2001;
6. TOFANĂ Stelian, *Evanghelia lui Iisus. Misiunea Cuvântului*, Editura Mega, Cluj Napoca, 2015;
7. TOFANĂ Stelian, *Introducere în Studiul Noului Testament*, Vol. I-III, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000; 2002;
8. PREDA, C., *Învierea Mântuitorului în memoria narativă a Evangheliilor*, Basilica, 2010;
9. MANOILESCU-DINU, Natalia, *Iisus Hristos Mântuitorul în lumina Sfintelor Evanghelii*, Editura Bizantină, București, 2004.

C. 3. MORALĂ ȘI SPIRITUALITATE CREȘTINĂ

I. Legea morală a Vechiului Testament:

1. Decalogul: structură și interpretare.

II. Legea morală a Noului Testament:

1. Predica de pe Munte și tâlcuirea ei: Fericirile, raportul între Legea Veche și Noua Lege, despre milostenie, despre rugăciune, despre post, despre judecata semenilor, despre iubirea aproapelui.

III. Virtuțile teologice - credința, nădejdea, dragostea.

IV. Conștiința morală în Sfânta Scriptură.

III. Familia creștină și provocările societății contemporane.

Bibliografie

1. † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Comori ale Ortodoxiei*, Trinitas, Iași, 2007;
2. BRECK, J., *Darul sacru al vieții. Tratat de bioetica*, Patmos, Cluj-Napoca, 2001;
3. MLADIN, N., BUCEVSCHI, O., *Teologie morală ortodoxă*, vol. I - II., Reîntregirea, Alba Iulia, 2003;
4. ANDREICUȚ, IPS Andrei, *Mai putem trăi frumos? Pledoarie pentru o viață morală curată*, Renașterea, Cluj Napoca, 2012;
5. MOLDOVAN, I., *Iubirea, taina căsătoriei*, Vol. I-II, Reîntregirea, Alba Iulia, 2015;
6. MANTZARIDIS, G., *Morala creștină. Omul și Dumnezeu. Omul și semenul. Poziționări și perspective existențiale și bioetice*, Editura Bizantină, București, 2006;
7. GAVRILĂ, V., *Cununia - viață întru Împărăție*, Fundația „Tradiția Românească”, București, 2004.

C. 4. ISTORIA BISERICESCĂ UNIVERSALĂ

- I. Întemeierea Bisericii și răspândirea creștinismului prin predica Sfinților Apostoli.
- II. Creștinismul în timpul Sfântului Împărat Constantin cel Mare.
- III. Sinoadele ecumenice.

Bibliografie

1. RĂMUREANU, I, BODOGAE, T., ȘESAN, M., *Istoria bisericească universală*, vol. I, Ed. III, EIBMBOR, București, 1987, vol. II, EIBMBOR, București, 1993;
2. CHIFĂR, N., *Istoria Creștinismului*, vol. I-IV, Trinitas, Iași, 2001-2004;
3. GABOR, A., *Biserica și Statul în primele patru secole*, Sofia, București, 2003.

C. 5. ISTORIA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

- I. 1. Începuturile vieții creștine pe teritoriul țării noastre: dovezi arheologice și lingvistice;
2. Primele forme de organizare bisericească pe teritoriul țării noastre: Episcopia Tomisului.
- II. Întemeierea și recunoașterea mitropoliilor din Țara Românească și Moldova. Organizarea vieții bisericești în Transilvania în secolele XV-XVI. Personalități ale vieții monahale în spațiul românesc: Sfântul Ioan Casian, Sfântul Dionisie Exiguul, Sfântul Nicodim de la Tismana, Sfântul Ghelasie de la Râmeț, Sfântul Vasile de la Poiana Mărului, Sfântul Paisie etc.)
- III. Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la dezvoltarea culturii și apărarea identității naționale. Chipuri de mari ierarhi: Varlaam, Dosoftei, Simeon Ștefan, Antim Ivireanul, Grigorie Dascălul, Andrei Șaguna.
- IV. Viața bisericească în Transilvania la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea.
- V. Biserica Ortodoxă Română în perioada modernă și contemporană: autocefalie și patriarhie.
- VI. Biserica Ortodoxă Română între anii 1945 – 1989. Martiri și mărturisitori din țara noastră și din Europa, martirii închisorilor comuniste;
- VII. Biserica Ortodoxă Română azi: religia în școală; activitățile filantropice.

Bibliografie

1. PĂCURARIU, M., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, EIBMBOR, vol. I-III, București, 1991, 1994, 1997 și ediția revizuită, vol. I-III, Trinitas, Iași, 2004, 2006, 2008;
2. MORARU, A., *Biserica Ortodoxă Română între anii 1885-2000. Biserica. Națiune. Cultură*, vol. III, tom. 1, EIBMBOR, București, 2006;
3. *** *Autocefalia: libertate și demnitate*, Basilica, București, 2010;
4. *** *Martiri pentru Hristos din România, în perioada regimului comunist*, vol. tipărit cu binecuvântarea PF Teoctist, a ÎPS Ioan Robu și a ES dr. Cristoph Klein, EIBMBOR, București, 2007;
5. *** *Mărturisitori după gratii. Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste*, Editura Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Cluj-Napoca, 1996.

C. 6. LITURGICĂ

- I. Sfânta Liturghie: prezentare istorică și rânduială.
- II. Sfintele Taine: instituirea și importanța lor în viața creștină.
- III. Ierurgiile în viața credincioșilor.
- IV. Teologia icoanei după Sfinții Părinți:
 1. Icoana - cale de mărturisire a credinței Bisericii în Fiul lui Dumnezeu întrupat;
 2. Funcția sacramentală a sfintelor icoane;
 3. Dimensiunea educativ-morală a cinstirii sfintelor icoane.

Bibliografie

1. BRANIȘTE, E., *Liturgica specială*, EIBMBOR, București, 1980;
2. NECULA, N., *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. I, Editura Episcopiei Dunării de Jos Galați, 1996;
3. GEORGIOS Kordis, *Hierotypos. Teologia icoanei după Sfinții Părinți*, Editura Bizantină, București, 2011;
4. USPENSKY Leonid, *Teologia icoanei*, Editurile Renașterea/Patmos, Cluj Napoca, 2012;
5. BIZĂU Ioan, *Experiența liturgică a prezenței lui Dumnezeu în viața lumii*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012;
6. MUNTEAN, Marcel Gh., *Tipologia artei bizantine*, Renașterea, Cluj Napoca, 2012;
7. Patriarhia Română, *Invățătura despre Sfintele Icoane în Teologia Ortodoxă Românească*, vol. I - II, Basilica, București 2015.

C. 7. MISIUNE CREȘTINĂ, CATEHETICĂ ȘI APOLOGETICĂ ORTODOXĂ

- I. Familia, Biserica și Școala - factori esențiali în educația religioasă a tinerilor.
- II. Însușirea și trăirea deprinderilor religioase în cadrul activităților catehético-didactice.
- III. Implicații pastoral-misionare și educativ-formative ale colaborării școală-biserică-comunitate locală.
- IV. Educația religioasă - cale de aprofundare a tainelor credinței.
- V. Educația catehetică și religioasă în Europa zilelor noastre.
- VI. Valențe educative, religioase și cognitiv-comportamentale ale educației și experienței religioase.
- VII. Rolul educației religioase în modelarea caracterului și formarea personalității.
- IX. Implicațiile mediului televizual și virtual în contextul sistemului tehnologic actual.

Bibliografie

1. Ghidul practic *Centrul parohial pentru copii și tineri*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008;
2. HORGA I., *Educația religioasă în școală - abordări și tendințe europene*, în vol. *Învățământul religios și teologic în România*, ediție îngrijită de lect. dr. Adrian Lemeni și Bogdan Dedu, Techno Media, Sibiu, 2006;
3. TIMIȘ V., *Educația și discursul religios în Europa secolului XXI*, în vol. *Educația religioasă a tinerilor*, Basilica, București, 2017;
4. PESTROIU, D., *Ortodoxia românească în postmodernitate: prelegeri de misiologie contextuală*, Editura Universității din București, București, 2017;
5. BEL, Valer, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2010;
6. LEMENI, A. (coordonator), *Apologetică Ortodoxă*, vol. II, Basilica, 2014.

Notă: Bibliografia pentru *disciplinele de specialitate* include *manualele de religie ortodoxă* cuprinse în **Catalogul manualelor școlare** valabile în învățământul preuniversitar, în anul școlar în care se susține examenul.

D. TEMATICA PENTRU DIDACTICA DISCIPLINEI ȘI METODICA PREDĂRII RELIGIEI

I. Religia ca disciplină de învățământ

1. Educația religioasă și finalitățile acesteia
2. Baza legislativă a predării religiei în școală

II. Dimensiunea educativ-formativă a predării religiei în școală.

III. Proiectarea, organizarea și desfășurarea activității didactice

1. Curriculumul național; definiție. Tipuri de curriculum: trunchi comun, curriculum diferențiat, curriculum la decizia școlii/ curriculum în dezvoltare locală. Documente curriculare: planuri de învățământ, programe școlare, manuale școlare, auxiliare curriculare.
2. Programa școlară pentru disciplina Religie: structura programei școlare, semnificația componentelor programei școlare. Corelarea componentelor programei școlare: competențe generale – competențe specifice – conținuturi – activități de învățare. Modalități de utilizare a programei în proiectarea și realizarea activităților didactice și în valorificarea manualelor școlare. Posibilități de valorificare interdisciplinară a programei școlare de Religie.
3. Proiectarea curriculumului la decizia școlii (CDS); modalități de analiză a nevoilor de cunoaștere ale elevilor, modalități de selectare a CDS, modalități de dezvoltare a unei programe de CDS, exemple posibile pentru domeniul educației religioase.
4. Proiectarea activității didactice: planificarea calendaristică, proiectarea unității de învățare, proiectarea de activități de învățare intra-, inter- și transdisciplinare.
5. Forme de organizare a activității didactice: caracterizare, clasificare. Lecția; tipuri de lecție.
6. Forme de activitate extrașcolară specifice disciplinei religie și proiectarea acestora: cateheza, serbarea religioasă, vizitele și pelerinajele, expozițiile, cercurile pe disciplină, participarea la slujbele religioase, organizarea unor activități filantropice.

IV. Principiile didactice generale. Principii didactice specifice predării religiei: principiul hristologic și principiul eclesiologic

V. Strategii didactice utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare

1. Metode didactice: clasificare, caracterizare, metode de comunicare și asimilare a cunoștințelor/ metode de cunoaștere a realității religioase / metode fundamentate pe acțiune / metode moderne de predare – învățare / utilizarea metodelor centrate pe elev/tehniciilor de învățare prin cooperare.
2. Mijloace și materiale didactice utilizate în activitatea didactică: caracterizare, funcții, clasificare. Mijloace de învățământ specifice disciplinei religie: textul biblic, literatura religioasă, icoana, portretul, harta, mijloacele audio-vizuale, calculatorul etc.
3. Utilizarea tehnologiei informației și comunicării, a platformelor educaționale și a softurilor în construirea unor medii active de instruire. Exemplificări pentru ora de religie.

VI. Evaluarea procesului instructiv-educativ

1. Evaluarea de proces: obiective, caracterizare, funcții, tipologie. Specificul evaluării la ora de religie.
2. Metode de evaluare: caracterizare, tipologie.
3. Instrumente de evaluare: caracterizare, calități (validitate, fidelitate, obiectivitate și aplicabilitate).
4. Tipologia itemilor: definiție, clasificări, caracteristici, domenii de utilizare, reguli de proiectare, modalități de evaluare și de notare.

5. Elaborarea probelor scrise: proiectarea testului docimologic, matricea de specificații.
6. Metode și instrumente complementare de evaluare (referatul, proiectul, portofoliul, autoevaluarea, investigația, observarea sistematică a activității și comportamentului elevului).

VII. **Consilierea și îndrumarea spirituală în cadrul educației religioase.** Rolul modelelor în educație. Dinamica relației profesor-elev în cadrul educației religioase.

Notă: Bibliografia pentru didactica disciplinei de specialitate include planurile-cadru și programele școlare pentru disciplina religie valabile în anul școlar în care se susține examenul, disponibile pe site-ul <http://programe.ise.ro/Actuale/Programeinviigoare.aspx>

Bibliografie

1. BOLOCAN, C.-M., *Catehetica și Didactica Religiei. Interferențe și deosebiri*, Performantica, Iași, 2005;
2. CIOLAN, L., *Învățarea integrată-fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Polirom, Iași, 2008;
3. CUCOȘ, C., *Pedagogie*, Polirom, Iași, 2000;
4. CUCOȘ, C., *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Polirom, Iași, 1999;
5. PANOSCHI, M., LIȚOIU, N., Pr. IORDĂCHESCU, N., *Ghid de evaluare, Religie*, Aramis, București, 2001;
6. ȘEBU, S., OPRIȘ, M., OPRIȘ, D., *Metodica predării religiei*, Ed. a II-a, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2017;
7. TIMIȘ, Vasile, *Evaluarea - factor de reglare și optimizare a educației religioase*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2003
8. STOICA, A. (coord.), *Evaluarea curentă și examenele*, Ed. ProGnosis, București, 2001;
9. TIMIȘ, V., *Religia în școală. Valențe eclesiale, educaționale și sociale*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004;
10. CERGHIT, Ioan, *Metode de învățământ*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980;
11. STOICA, A. (coord.), *Evaluarea curentă și examenele*, Ed. ProGnosis, București, 2001;
12. Programul național de dezvoltare a competențelor de evaluare ale cadrelor didactice (DeCeE), CNCEIP, Editura Euro Standard, București, 2008.